Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U003611

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 18-12-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попович Вадим Васильович

2. Vadym V. Popovych

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 12-09-2024

Спеціальність за освітою: 032 Історія та археологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 032.72.24

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.35.17

Тема дисертації:

1. Студентство в контексті радянських соціально-політичних реалій у 1960–1980-ті роки (за матеріалами газет вищих навчальних закладів Харкова)

2. Studentship in the context of Soviet socio-political realities in the 1960s–1980s (based on materials from the newspaper of Kharkiv higher education institutions)

Реферат/анотація:

1. У дисертації здійснено спробу всебічно дослідити репрезентацію радянської дійсності та студентського повсякденного життя за матеріалами газет вищих навчальних закладів Харкова. У фокусі дослідження перебувають дописи, за допомогою яких комуністична влада реалізувала свою політику світоглядного виховання молодої радянської інтелігенції. Проблема конструювання «радянської людини» була і залишається актуальною як у вітчизняній, так і в закордонній гуманітаристиці. Порушене питання перебуває в полі дослідницьких інтересів різноманітних наукових дисциплін – історії, соціології, журналістики, педагогіки. Разом з тим, нам відомо обмаль досліджень схожої тематики. Ці чинники призвели до того, що наукова проблема досліджена фрагментарно. Умовно історіографію з цієї теми можна розділити на три

великі блоки – соціально-економічна і культурна історія Радянського Союзу та УРСР; повсякденне життя студентської молоді; пресознавство. Джерельна база дослідження складається з писемних джерел, серед яких ми виокремили актові та діловодні документи, газети ВНЗ, особові, усні та візуальні джерела. Основу джерельного комплексу становлять багатотиражки вищих навчальних закладів Харкова, що виходили протягом 1960–1980-х рр. Це газети «Харківський університет», «Ленінські кадри», «За радянського лікаря», «Инженерные кадры», «За авіакадри», «Автодорожник», «Знання». Завдяки актуальності та злободенності наведеної в них інформації, а також високій частоті виходу номерів, газети є чудовим, а головне – цілісним джерельним комплексом, за допомогою якого можливо досліджувати різноманітні аспекти життя студентської молоді та історію навчальних закладів. Допоміжне значення для нашого дослідження відіграють діловодні документи структурних підрозділів ВНЗ, а також документація комсомольських та партійних організацій вищих навчальних закладів. Особливе значення мають протоколи комсомольських зборів факультетів, бо зазвичай саме на цьому рівні вирішувалася більшість проблем, обговорювались як рутинні питання, так і різноманітні курйозні випадки, які не завжди висвітлювалися на шпальтах газет. Також нами було залучено мемуари, інтерв'ю та візуальні джерела, які дозволяють співставити уміщену в газетах та документах освітніх закладів і партійних органів інформацію з особистим людським досвідом. На основі запропонованих джерел було здійснено аналіз публікацій, за допомогою яких у пресі конструювався образ студента та студентки. Було з'ясовано, що в газетах зазвичай висвітлювалися біографії тих представників студентського середовища, які могли слугувати для своїх товаришів як позитивним, так і негативним прикладом. Переважно такі публікації були покликані формувати серед студентства риси, які згідно з ІІІ програмою КПРС мали бути притаманні «будівникам комунізму» – радянській молодій інтелігенції, на яку партія покладала завдання побудувати комуністичне суспільство. Прояви негативних рис – пияцтва, безвідповідальності, недбалого ставлення до навчання – піддавалися публічному осуду. Зазвичай межа між «хорошими» і «поганими» студентами була розмитою через те, що за останніми визнавалося право стати на шлях виправлення, якщо мова ще не йшла про відрахування з навчального закладу. Для формування серед студентства радянського світогляду газетна преса також активно використовувала публікації, у яких перед читачами змальовувався оточуючий їх світ – місто Харків та зарубіжжя. Аналізуючи на шпальтах газетної періодики образ Харкова, ми дослідили дві площини, у яких він існував – темпоральну та локальну. Крізь призму газетних публікацій Харків постає перед читачами як типове радянське місто «промисловості та науки», позбавлене своєї унікальності. Його історія, увіковічнена в назвах площ та вулиць, теж цілком відповідає історичній схемі, що панувала в радянській науці. Відповідно до зовнішньополітичної кон'юнктури, у пресі формувалася суспільна думка і про зарубіжжя. Характер газетних публікацій залежав від того, про які саме країни в них ішлося. У статтях, що висвітлювали співпрацю СРСР із країнами Східної Європи, акцент робився на конструктивній співпраці всередині соціалістичного табору. Газетні матеріали про дружні до Радянського Союзу країни Азії та Африки акцентували увагу на цивілізаторській місії СРСР, ідеї інтернаціоналізму. Найбільш тенденційного висвітлення в газетах зазнавали країни «капіталістичного заходу». Особливо цікавою в цьому відношенні є зміни риторики у висвітленні новин із США. Частота згадок про Сполучені Штати й емоційний тон публікацій загалом узгоджуються із динамікою відносин між двома наддержавами, відображаючи разом з тим еволюцію соціально-політичної системи СРСР. Велику кількість матеріалів газет присвячено повсякденному життю молоді. У відповідному розділі дисертації ми зосередилися на висвітленні навчального, трудового та гуртожиткового повсякдення харківського студентства. Було встановлено, що різні прояви повсякденного життя репрезентували в газетних публікаціях із застосуванням схожих літературних прийомів.

2. This dissertation attempts the comprehensive study of the representation of Soviet reality and students' everyday life in the newspapers of Kharkiv's higher education institutions. The research focuses on the materials with the help of which the communist authorities implemented their policy of ideological education of the young Soviet intelligence. The problem of education of a «Soviet man» has been and still remains relevant in both national and foreign humanities. This issue is in the field of research interests of various academic disciplines, such as History, Sociology, Journalism, and Pedagogy. At the same time, we know of few studies on similar topics. These

factors have led to the fact that the research problem has been studied fragmentarily. The historiography on this topic can be divided into three major blocks: the socio-economic and cultural history of the Soviet Union and the Ukrainian SSR; students' everyday life and press studies. The source base of the research consists of written sources, among which we highlight the act and record keeping documents; the newspapers of the universities and institutes, personal sources, oral and visual sources. The basis of the source base of the research is the newspapers of Kharkiv higher education institutions published from the 1960s until 1980s. These are the newspapers «Kharkivskiy Universytet», «Leninski kadry», «Za radianskoho likara», «Inzenernye kadry», «Za aviakadry», «Avtodoroznyk» and «Znannia». Due to the relevance and topicality of the information they contain, as well as the high frequency of their issues, newspapers are an excellent, and most importantly, a holistic source complex that can be used for studying various aspects of students' life and the history of educational institutions. The additional importance for our research is the records of university structural units, as well as the documentation of Komsomol and party organizations of higher education institutions. The particular importance has the protocols of Komsomol meetings of faculties, because main problems have been solved at this level. Both routine issues and various curious cases were discussed here. We also have used memoirs, interviews and visual sources that allow us to compare the information contained in newspapers and documents of educational institutions and bodies of the Party with personal human experience. The analyze is based on suggested sources to construct the image of students on the pages of the press. It was found that the newspapers usually covered the biographies of those representatives of the student environment who could be as a vivid example for their comrades, either positive or negative. Such publications were mainly intended to form among students the traits that, according to the Third Program of the CPSU, were to be inherent in the «builders of communism» – the Soviet young intelligentsia, by which the party entrusted the task of building a communist society. Manifestations of negative traits, such as drunkenness, irresponsibility and negligence in studying were publicly condemned. Although the line between «good» and «bad» students was usually blurred because the last ones could turn themselves in, if they were not expelled from the institution. In order to form a Soviet worldview among students, the newspaper press also actively used publications that portrayed the world around them - the city of Kharkiv and abroad. Analyzing the image of the city of Kharkiv in the newspaper periodicals, we have studied two planes in which it existed: temporal and local. Kharkiv appears to readers as a typical Soviet city of «industry and science» without its uniqueness through the prism of newspaper publications. Its history is immortalized in the names of squares and streets and fully corresponded to the historical scheme that the Soviet science had. In accordance with the foreign policy situation, the press also formed public opinion about foreign countries. The nature of newspaper articles depended on the countries that were described. Articles that covered the USSR's cooperation with Eastern European countries emphasized constructive cooperation within the socialist camp. The newspaper articles about the countries of Asia and Africa which were friendly to the Soviet Union focused on the civilizing mission of the USSR and the idea of internationalism. The countries of the «capitalist west» received the most biased coverage in the newspapers. The change in rhetoric in the coverage of news from the United States is particularly interesting in this regard. The frequency of references to the United States and the emotional tone of the publications are generally consistent with the dynamics of relations between the two super countries, but reflected the evolution of the USSR's socio-political system.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Попович В. В. Повсякденне життя студентів УРСР другої половини XX ст. в сучасній українській історіографії: акценти та візії. Збірник наукових праць. Серія: Історія та географія. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2020. Вип. 57. С. 143–150.
- Попович В. Виховання радянських цінностей у студентів в умовах академічного повсякдення у 60–80 рр. XX ст. (за матеріалами періодичних видань харківських ВНЗ). Дослідження з історії і філософії науки і техніки. Дніпро : Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2022. Т. 31, № 1. С. 95–102.
- Попович В. Образ Харкова на сторінках газет закладів вищої освіти міста у 60-80 рр. XX ст. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Т. 34. С. 79–89.
- Попович В. (Українська) радянська ідентичність у 1960-х – 1980-х рр. через призму періодики ВНЗ Харкова. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 54. Т. 2. С. 23–29.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рябченко Ольга Леонідівна

2. Olha L. Ryabchenko

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1249-2482

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Романюк Іван Миронович

2. Ivan M. Romanyuk

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6427-9229

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Код за ЄДРПОУ: 02125094

Місцезнаходження: вул. Острозького, буд. 32, Вінниця, Вінницький р-н., 21100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Комарніцький Олександр Борисович

2. Oleksandr B. Komarnitskiy

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3021-6550

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гончарова Ольга Сергіївна

2. Olha S. Honcharova

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8697-3211

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вороніна Марина Сергіївна
2. Maryna S. Voronina

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7533-7463

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Богдашина Олена Миколаївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Богдашина Олена Миколаївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Новолокін Антон Володимирович
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна